

određenih društvenih skupina. Primjerice, opisano je u kojoj je mjeri radnička klasa pristupala Savezu komunista, zatim razlike između radnika u neposrednoj proizvodnji i onih koji su radili upravne poslove, kao i razlike između kvalificiranih i nekvalificiranih radnika. Posebno je obrađeno i pitanje mladih radnika. Autorica opisuje i položaj radnica, dakle prikazani su dosezi i ograničenja "socijalističke emancipacije" žena koje su radile u industriji.

U ovom poglavlju autorica se osvrnula i na migracije radnika unutar Jugoslavije. Dio tih migracija bio je iz mjesta u okolici Maribora i Kragujevca, iz kojih su radnici išli na rad u tvornice u tim gradovima. No postojale su i migracije iz jedne u drugu republiku. Nasuprot "Zastavi", čiju su radnu snagu većinom činili Srbi iz okolnoga područja, kao radna snaga u TAM-u pojavilo se dosta radnika iz Bosne i Hercegovine, što je bilo u skladu s općenitim razvojem Slovenije, koja je privlačila radnu snagu iz drugih dijelova Jugoslavije. U vezi s radnom snagom TAM-a iz drugih republika autorica primjećuje raskorak između proklamirane politike "bratstva i jedinstva" i u stvarnosti izdvojenoga i nepovoljnijega položaja tih radnika.

U sedmom poglavlju, odnosno zaključnom sažetku ("Resümee", str. 329 – 336) autorica prikazuje glavne zaključke svojega istraživanja. Ocjenjuje da je sistem samoupravljanja radnicima u Jugoslaviji načelno davao mnogo veća prava u odlučivanju nego što su ih imali radnici u zemljama državnoga socijalizma. No postojao je veliki raskorak između načelnih prava i njihove primjene. Nemogućnost zadovoljavanja zahtjeva radnika ili grupa radnika u sistemu vodila je do raznovrsnih rješenja izvan samoga sustava, a međusobni sukobi po različitim crtama slabili su i lomili solidarnost i načelno jedinstvo radničke klase. Autorica zaključuje da je samoupravljanje u jugoslavenskim tvornicama najkasnije do sredine 1980-ih izgubilo snagu legitimiranja sistema.

Na kraju knjige (str. 337 – 358) nalazi se popis kratica, popis tablica i ilustracija i popis korištene literature i izvora.

Riječ je o vrlo vrijednom djelu. Na temelju opširnoga istraživanja autorica se spustila na razinu dviju važnih jugoslavenskih tvornica da bi prikazala različite oblike sukoba i nejednakosti među radničkom klasom u jugoslavenskom socijalističkom samoupravljanju.

Nikica Barić

Izvješće s međunarodne konferencije *CONVENTION AND REVOLUTION: Life Writing by Women in the 1800s and 1900s: Archives, Critiques and Methods*, Poljska akademija znanosti i Sveučilište u Varšavi, Varšava, 29. studenoga – 1. prosinca 2017.

U organizaciji Instituta za književna istraživanja Poljske akademije znanosti, Digitalnoga humanističkog laboratorija Sveučilišta u Varšavi i Centra za slavističke studije Poljske akademije znanosti u Varšavi je od 29. studenoga do 1. prosinca 2017. održana međunarodna znanstvena konferencija *Convention and Revolution: Life Writing by Women in the 1800s and 1900s: Archives, Critiques and Methods* (Konvencija i revolucija: Ženski zapisi o životu u XIX. i XX. stoljeću: arhivi, kritike i metode).

Međunarodna se konferencija u palači Staszic tijekom tri dana izlaganja, radionica, predavanja i plenarnih izlaganja bavila prvenstveno raspravom o najnovijim znanstvenim metodama u pristupu osobnim zapisima, (auto)biografijama, dnevnicima i pismima žena XIX. i XX. stoljeća. Korelacije znanstvenih područja suvremene historiografije i književnosti pokazale su se, još jednom, zahvalnima za propitivanje interdisciplinarnih mogućnosti. Konferencija je okupila uvažene znanstvenike, književne teoretičare i povjesničare, a plenarnim izlaganjima sudjelovali su prof. dr. sc. Philippe Lejeune, prof. dr. sc. Sidonie Smith, prof. dr. sc. Julia Watson i prof. dr. sc. Andrea Pető. Osim njih, u ovom pregledu spomenut će se važnija izlaganja drugih istraživača, osobito ona vrijedna za hrvatsku historiografiju.

Prvi dan konferencije pročitano je plenarno izlaganje francuskoga teoretičara Philippea Lejeunea, neizbježnoga autoriteta u polju proučavanja autobiografskoga diskursa. Tijekom duge međunarodno priznate karijere proveo je niz (arhivskih) istraživanja, od kojih je vjerojatno najpoznatije ono kojim je prikupljena sva autobiografska ženska produkcija u Francuskoj u XIX. stoljeću. Lejeune autobiografiji pristupa ponajprije iz položaja recipijenta, definirajući ju kao "retrospektivni prozni tekst u kojem neka stvarna osoba pripovijeda vlastito življenje, naglašavajući svoj osobni život, a osobito povijest razvoja vlastite ličnosti". Prvi panel predstavio je novi projekt *Archiwum Kobiet: Piszące* (Ženski arhivi: pisanje) istraživačkoga tima iz Instituta za književna istraživanja Poljske akademije znanosti. Ciljevi toga projekta koncentrirani su na stvaranje baze podataka i digitalnoga arhiva neobjavljenih rukopisa žena koje su od XVI. stoljeća do danas djelovale na povijesnom prostoru Poljske. Osim poljskih arhiva, projekt je orijentiran i na arhive svih prostora nekadašnje Poljske, a danas u sastavu Litve, Ukrajine, Bjelorusije i Rusije.

Drugi dan konferencije bio je posvećen osobnim zapisima žena u XIX. stoljeću. Američka profesorica Cynthia Huff, autorica brojnih radova i deskriptivnih bibliografija o ženskim dnevnicima XIX. stoljeća, u plenarnom izlaganju bavila se dnevnicima žena viktorijanskoga razdoblja prateći njihove odnose prema tadašnjim društveno prihvatljivim i vrijednim metodološkim načelima pri bilježenju povijesti obitelji, koje danas istražuju ponajprije povjesničari koji se bave mikrohistorijom. Održano je i plenarno izlaganje američkih profesorica Sidonie Smith i Julije Watson. Autorice su predstavile sažetak vlastitih istraživanja i studija koje su u teorijskom i metodološkom smislu utjecale na istraživanja ženskih (auto)biografija diljem svijeta. Prvenstveno je vrijedno spomenuti njihove pionirske studije *De/Colonizing the Subject: The Politics of Gender in Women's Autobiography* i *Reading Autobiography: A Guide for Interpreting Life Narratives*.

Treći dan konferencije obilježile su dinamične rasprave i izlaganja koja su se bavila rekapitulacijom postojećih saznanja i pristupa te uvidom u trenutačno stanje u istraživanju izvora za žensku povijest, i to ponajprije žena od početka XX. stoljeća do kraja Drugoga svjetskog rata. U jutarnjim je satima održana radionica pod vodstvom prof. Sidonie Smith i prof. Julije Watson. Temeljena na novoj knjizi eseja autorica Smith i Watson, rasprava je bila usmjerena problematiziranju suvremene metodologije u proučavanju ženskih osobnih zapisa. Uslijedilo je izlaganje prof. Andree Pető sa Srednjoeuropskoga sveučilišta u Budimpešti, svojevrсна rekapitulacija njezina povijesnoga istraživanja o Juliji Rajk, mađarskoj političarki čiji su glas ušutkivali staljinsti i komunisti 50-ih godina prošloga stoljeća, i ženama u mađarskoj politici nakon Drugoga svjetskog rata. Pető je problematizirala odnos vlastite studije, napisane prije više desetljeća u sasvim drukčijim istraživačkim uvjetima, koju bi pojavom novih

izvora (prethodno cenzuriranih fotografija, nedostupnih svjedočanstava, dokumenata i dr.) i digitalizirane te lakše dostupne građe sada valjalo preispisati. Profesorica Andrea Feldman sa Sveučilišta u Zagrebu sličnu je problematiku objasnila na hrvatskom primjeru – Ivani Brlić-Mažuranić. Feldman je u fokus povijesnoga istraživanja postavila intelektualku, književnicu i prvu ženu (dopisnu) članicu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, čiji život može poslužiti kao vodič za razumijevanje kompleksnih političkih, kulturnih i društvenih odnosa na prijelazu stoljeća. Njezini doprinosi interpretiraju se u svjetlu svih danas dostupnih izvora, uključujući njezine osobne zapise. Posljednji se panel bavio ponajprije nepoznatim i neobjavljenim rukopisima žena koje su aktivno sudjelovale u intelektualnom životu svojega vremena, ali su danas sasvim nepoznate. Hrvatski primjer novinarkе Vinke Bulić, odnosno njezinih dnevnika koji sada mogu poslužiti kao podloga za reinterpretaciju diktature kralja Aleksandra, obradila je Marijana Kardum.

Ostvareni ciljevi konferencije tiču se doprinosa razumijevanju raznolikosti procesa ženske političke, intelektualne, kulturne i ine aktivnosti u XIX. i prvoj polovini XX. stoljeća. Istraživanja koja se bave spomenutim temama i procesima ne smiju biti podložna jednoobraznim i unifikacijskim pristupima i interpretacijama. Utoliko je važan doprinos konferencije i upozoravanje na važnost izvora osobne povijesti, ženskih zapisa o životu (engl. *life-writing*), odnosno, u njemačkoj tradiciji, istraživanje ego-dokumenata¹.

Zainteresiranoj javnosti i kolegama povjesničarima ova konferencija može pripomoći u razumijevanju procesa povijesnoga istraživanja, informirati ih o međunarodnim projektima i radovima nastalim na temelju neobjavljenih i/ili slabo i nedosljedno istraženih izvora ženske povijesti i intelektualne povijesti uopće. Također, još važnije, može osnažiti usmjerenost prema povijesnim izvorima kao temelju za sistematizirana i sveobuhvatna istraživanja te važnost “povratka izvorima” za budućnost same discipline. Poticaj za daljnju arhivističko-povjesničarsku koordinaciju i suradnju sasvim je u suglasju s onim što Časopis za suvremenu povijest sugerira i svojim recentnijim brojevima.

Marijana Kardum

Alan Žic-Teklin, *Tako je govorio Burbur – izumrli dalmatski jezik i njegov krčki dijalekt veljotski* (Krk: Centar za kulturu Grada Krka, 2017), 210 str.

U Krku je u nakladi Centra za kulturu Grada Krka izašla knjiga *Tako je govorio Burbur – izumrli dalmatski jezik i njegov krčki dijalekt veljotski* autora Alana Žica-Teklina. Knjiga ima šesnaest poglavlja u kojima se obrađuju povijest dalmatskoga jezika, njegovi istraživači, djela napisana o ovom jeziku, posljednji govornik, legende i običaji otoka Krka te prisutnost ove teme u španjolskoj umjetnosti.

¹ Njemački povjesničari najviše su istražili ovu problematiku, što je moguće ustvrditi uvidom u sadržaj časopisa *BIOS* (<http://www.budrich-journals.de/index.php/bios>). Zahvaljujem dr. sc. Zrinki Blažević na ovoj informaciji.